

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้อำนวยการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ๗ รูปที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือหลักโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวนทั้งสิ้น ๓๕๐ ชุด มาสนับสนุน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถามโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive stat) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม กรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๕๑ รูป ครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมมีสถานะเป็นพระภิกษุ จำนวน ๒๐๕ รูป สามเณร จำนวน ๑๔๕ รูป มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๒๔๑ รูป อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๔๔ รูป อายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๔๑ รูป อายุ ตั้งแต่ ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๒๔ รูป มีพรรษา ๑-๕ พรรษา จำนวน ๒๔๔ รูป มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา จำนวน ๕๖ รูป มีพรรษา ๑๖ พรรษา ขึ้นไป จำนวน ๓๒ รูป มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา จำนวน ๑๘ รูป เป็นนักเรียน จำนวน ๓๐๕ รูป คิดเป็น อาจารย์สอน จำนวน ๓๖ รูป เป็นพระสังฆาธิการ จำนวน ๙ รูป มีวุฒิการศึกษาธรรมชั้นโท จำนวน ๑๓๘ รูป นักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๐๘ รูป และนักธรรมชั้นตรี จำนวน ๑๐๔ รูป จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๔๖ รูป ปริญญาตรี จำนวน ๒๙ รูป ปริญญาโท จำนวน ๒๒ รูป และปริญญาเอก จำนวน ๓ รูป ตามลำดับ

๒. วิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ในรายด้านทั้ง ๔ ด้าน

การวิจัยระดับความคิดเห็นครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม กรุงเทพมหานคร มีผลดังต่อไปนี้

๒.๑ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า หลักสูตรมีเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ได้เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{x}=4.55$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๔ นอกจากนี้ในประเด็นของหลักสูตรมีเนื้อหาสาระมากเป็นเหตุให้นักเรียนเรียนไม่ทันเวลา พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ค่าเฉลี่ย เท่ากับ $\bar{x}= 3.88$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๑.๑๐

๒.๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ครูแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทราบทุกครั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{x}=4.45$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๒ นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องของครูมีเทคนิคการสอนแต่ละครั้งมีความหลากหลาย ก็อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{x}= 4.49$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๖๗ เป็นลำดับสุดท้าย

๒.๓ ด้านสื่อการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าด้านครูใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{x}=4.41$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๐ นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องของครูใช้สิ่งแวดล้อมเป็นสื่อการเรียนรู้ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เรียนรู้ตนเองจากสภาพจริง อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ $\bar{x}=4.49$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๙ เป็นลำดับสุดท้าย

๒.๔ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าครูมีการประเมินผลการเรียนประจำปีทุกภาคการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{x}=4.44$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๕ นอกจากนี้ในประเด็นการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนสอดคล้องกับแผนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{x}=4.20$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๘๑ เป็นลำดับสุดท้าย

๕.๒ ผลการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก

๕.๒.๑ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาด้านเวลาเรียนและเวลาสอนมีน้อยเกินไป ถ้าสามารถเพิ่มระยะเวลาการเรียน การสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระในการเรียนรู้จะทำให้ผลการเรียนการสอนดีกว่านี้เนื้อหาของหลักสูตรมีพอประมาณกับการศึกษาของนักเรียนอาจจะเป็นเวลาการเรียน การสอนแต่เนื่องจากนักเรียนจะต้องเรียนภาษาบาลีด้วยการเรียน การสอนนักเรียนมีเวลาน้อยลงจึงจำเป็นต้องจัดเวลาการเรียน การสอนให้เหมาะสมกัน อายุผู้เรียนแตกต่างกัน การเรียน การสอนหลักสูตรเดียวกันทั้งหมดแต่ภูมิความรู้ของผู้เรียนต่างกันมากทำให้เกิดปัญหาหากถ้าสามารถแบ่งกลุ่มอายุผู้เรียน เนื้อหาที่เรียนได้ก็จะสามารถพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียน

๕.๒.๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนกระทำไต่ยากเนื่องจากระยะเวลาการเรียนมีน้อยควรมีการจัดการเปิดภาคการเรียนการสอนก่อนกำหนดเพื่อให้ นักเรียนมีเวลาปรับตัวหรือให้มีเวลาเรียนเพิ่มมากขึ้นนักเรียนไม่สนใจในการเรียนการสอนเท่าที่ควรอาจเป็นเพราะอายุที่แตกต่างกันบ้างหรือครูสอนไปตามหน้าที่ไม่มีสื่อนวัตกรรมที่จูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจ ผู้บริหารจัดการการเรียนการสอนควรเน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางมากขึ้นอีกครู นักเรียน บุคลากรการศึกษาไม่ได้รับการประสานความร่วมมือกันซึ่งจะต้องมีกิจกรรมสัมพันธ์การมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

๕.๒.๓ ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่าปัญหาด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเมื่อเทียบกับนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมแล้วมีน้อยไม่ทั่วถึง ควรมีการส่งเสริมและอบรม ศึกษาดูงานให้เกิดประสิทธิภาพอันทันสมัยและนำเทคโนโลยีในปัจจุบันมาช่วยเสริมสื่อการเรียนการสอนให้มากและให้สอดคล้องสอดคล้องกับข้อสอบมีไม่พอเพียงกับนักเรียน ครูต้องอำนวยความสะดวกเอกสาร ที่เกี่ยวข้องข้อสอบให้นักเรียนอย่างพอเพียงควรรับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ต้องการอุปการงบประมาณซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย จากผู้สนใจในอาชีพต่าง ๆ

๕.๒.๔ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน พบว่าปัญหาด้านการวัดและประเมินผลครูได้สอนเสร็จจะต้องมีการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะให้ทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบหลังการเรียนการสอน แต่ปัจจุบันการทำแบบฝึกหัดอย่างเดียวไม่พอเพียงต่อการวัดผลประเมินผลเพราะจำเป็นต้องนำผลมาแก้ไขและส่งเสริมการเรียนการสอนในครั้งต่อไปของนักเรียนแต่ละรูป ครูควรอำนวยความสะดวกในการทดสอบเองหลาย ๆ ครั้งก่อนที่จะให้ไปประเมินจากผลสอบปลายภาคจากสนามหลวงซึ่งถ้าเกิดการผิดพลาดจะไม่สามารถแก้ไขได้

๕.๓ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมกรุงเทพมหานคร” ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนผลการศึกษพบว่าสอดคล้องกับพระธรรมเจดีย์ (ประกอบ ธรรมเสฏฐโฐป.ธ.๙) ได้ทำการศึกษาวิจัย “จุดประสงค์ของหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม” แยกตามรายวิชามีดังนี้^๑

๑. วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรมจุดประสงค์มีดังนี้

๑.๑ นักเรียนรู้จักคุณค่าของธรรมะรู้จักรับผิดชอบชั่วดีและรู้จักประยุกต์ธรรมะใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในปัจจุบันสามารถสื่อออกมาโดยการเรียงความได้

๑.๒ นักเรียนเข้าใจหลักเกณฑ์และวิธีการแต่งเรียงความแก้กระทู้ธรรม

๑.๓ นักเรียนสามารถใช้ภาษาและสำนวนในการพรรณนาเนื้อความได้อย่างกลมกลืนมีอรรถรส

๑.๔ นักเรียนรู้จักเปรียบเทียบธรรมะกับเรื่องตัวอย่างที่ยกขึ้นมาได้อย่างสอดคล้องกลมกลืน

^๑พระธรรมเจดีย์ (ประกอบ ธรรมเสฏฐโฐป.ธ.๙), ขอบข่ายการเรียนการสอนนักธรรมของคณะสงฆ์ภาค ๑๓, สารจากภาค ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, พ.ศ.๒๕๔๙), หน้า ๓ – ๑๙.

๑.๕ นักเรียนสามารถจำธรรมและนำไปเผยแผ่ได้โดยการเรียงความหรือการบรรยาย
ธรรม

๒. วิชาธรรมะจุดประสงค์มีดังนี้

๒.๑นักเรียนสามารถจำหัวข้อธรรมในหมวดที่เรียนและเข้าใจธรรมะในแต่ละหัวข้อได้
๒.๒นักเรียนเข้าใจความหมายและอธิบายถึงประโยชน์ของธรรมะแต่ละหัวข้อได้
๒.๓นักเรียนสามารถประยุกต์ธรรมะไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของตนเองได้
๒.๔นักเรียนสามารถจะอธิบายและตอบปัญหาข้อสงสัยของผู้อื่นเกี่ยวกับธรรมะที่ได้
เรียนมาได้อย่างถูกต้อง
๒.๕นักเรียนรู้จักการนำธรรมะที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันในหัวข้อต่างๆมาเปรียบเทียบ
กันได้

๓. วิชาพุทธจุดประสงค์มีดังนี้

๓.๑นักเรียนสามารถจำเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธองค์ด้านวัน/เวลา/
สถานที่รวมทั้งชื่อบุคคลและสถานที่ต่างๆได้
๓.๒นักเรียนเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆในพุทธประวัติทั้งส่วนที่เป็นอภินิหารและธรรมะ
๓.๓นักเรียนสามารถอธิบายและตอบคำถามที่เกี่ยวกับพุทธประวัติอนุพุทธประวัติ
พุทธานุพุทธประวัติและประวัติพระพุทธรูปศาสนาได้
๓.๔นักเรียนได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาที่ผ่านมาแล้วทั้งด้าน
ความเจริญและความเสื่อม
๓.๕นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจศาสนพิธีในพระพุทธศาสนาสามารถแนะนำผู้อื่นได้

๔. วิชาวินัยจุดประสงค์มีดังนี้

๔.๑นักเรียนสามารถจำวินัยบัญญัติในระดับชั้นที่ศึกษาและเข้าใจความหมายวินัย
บัญญัตินั้นได้อย่างถูกต้อง
๔.๒นักเรียนได้เรียนรู้จุดประสงค์และเป้าหมายของวินัยบัญญัติที่ศึกษาได้ดี
๔.๓นักเรียนสามารถนำหลักในพระวินัยมาวินิจฉัยตัดสินเหตุการณ์ปัจจุบันได้อย่าง
เหมาะสม
๔.๔นักเรียนสามารถอธิบายและตอบปัญหาเกี่ยวกับพระวินัยในพระพุทธศาสนาได้
อย่างถูกต้อง

ด้านการจัดการเรียนการสอนผลการศึกษาพบว่าสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์
(ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ทำการศึกษาวิจัย “การจัดการเรียนการสอนตามหลักพระพุทธศาสนาโดยนำ
หลักธรรมมาประยุกต์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน” ดังนี้^๒

หลักอริยสัจ ๔

๑. ทุกข์ รู้ว่าปัญหาคืออะไร

^๒พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑,
(กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ.๒๕๕๒), หน้า ๒๐๔.

๒. สมุทัย รู้ว่าสาเหตุของปัญหาคืออะไร
๓. นิโรธ รู้ว่าภาวะหมดปัญหาที่ต้องการคืออะไร ต้นตอหรือความต้องการอะไร
๔. มรรค รู้ว่าวิธีการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจในการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะรู้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคนที่ผู้สอนมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมซึ่งการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนได้เข้าใจผู้เรียนและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมความสามารถความสนใจของผู้เรียนและเนื้อหาวิชาได้ อย่างไรก็ตามแนวทางการดำเนินกิจกรรมของอาจารย์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีดังต่อไปนี้

๑. จัดเนื้อหาวิชาให้มีความง่ายเหมาะสมและเป็นไปตามลักษณะพัฒนาการของผู้เรียนตามความสามารถนอกจากนี้ผู้สอนควรชี้ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชานั้นๆ

๒. เลือกวิธีการสอนที่จะสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้และสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนด้วย ทั้งนี้ยังหมายถึงการเลือกใช้อุปกรณ์การสอนต่างๆที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เช่น ตัวอย่าง รูปภาพ การตีความจากแผนภูมิ การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ต่างๆ

๓. จัดกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติรวมทั้งให้ผู้เรียนได้รับทราบผลก้าวหน้าของการทำงานนั้นด้วย นอกจากนี้การให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติงานยังเป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการทำงาน โดยผู้สอนจะต้องค่อยๆให้ผู้เรียนได้ฝึกการเป็นผู้รับผิดชอบในการทำงานด้วย

๔. แจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์ของการเรียนรวมทั้งเกณฑ์การประเมินผลกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนสนใจเรียน รวมทั้งให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเรียนขึ้นอยู่กับความพยายามหรือความสนใจในการเรียนและความรับผิดชอบของผู้เรียนต่อการทำงานเพื่อนำไปสู่ผลของรางวัลมากกว่าความสามารถเฉพาะตัว

๕. กิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นขั้นตอนย่อยๆโดยคำนึงถึงสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องศึกษามาก่อนและความต่อเนื่องของเนื้อหาวิชาซึ่งหมายรวมถึงสอนในแต่ละจุดประสงค์ให้ต่อเนื่องกันในจำนวนที่เหมาะสมมากกว่าที่จะสอนรวมๆกันทั้งหมดโดยไม่มีเป้าหมาย

๖. เลือกและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนทั้งนี้เพื่อกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเรียนการให้งานที่ยากเกินไปจะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายไม่อยากทำและเห็นว่าเกินความสามารถของตนเองซึ่งในบางครั้งผู้สอนควรสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารต่างๆการที่ผู้สอนรู้จักสังเกตผู้เรียนจะมีส่วนช่วยให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้

๗. สนับสนุนหรือช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มผู้สอน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนได้สอดคล้องกันโดยการวางแผนร่วมกันซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และมีประสบการณ์ในหลายๆด้าน

๘. ชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นผลประโยชน์จากการศึกษาและเนื้อหาการเรียนรู้ในการนำไปใช้ใน ชีวิตจริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรมีพฤติกรรม ดังต่อไปนี้ เพื่อแสดงว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่ได้รับจากผู้สอน คือ

๘.๑ การเรียนรู้ในด้านความจำ ผู้เรียนสามารถจดจำข้อมูลต่างๆได้จากการอ่าน ตำรา จากการพบเห็นหรือได้ฟังอยู่เสมอจากวิทยุหรือสื่อต่างๆทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้

๘.๒ การเรียนรู้ในด้านแนวคิด ซึ่งผู้เรียนจะสามารถรวบรวมข้อมูลต่างๆที่ได้จากการ เรียนและนำมาจัดเป็นกลุ่มเป็นพวกรวมทั้งบอกเหตุผลได้ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ใน เรื่องต่อไป เช่น เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้เรื่องการบริหาร ผู้เรียนจะสามารถแยกความแตกต่างของ ขั้นตอนต่างๆรวมทั้งบอกลักษณะหรือองค์ประกอบของการบริหารได้

๘.๓ การเรียนรู้ในด้านความจำและสามารถพูดในสิ่งที่จำมาได้ผู้เรียนจะต้องเรียน และจดจำในสิ่งที่ผู้สอนกำหนดให้และสามารถพูดในสิ่งที่จำมาได้อย่างถูกต้อง เช่น การท่องจำ หลักธรรมคำสอน

๘.๔ การเรียนรู้ในด้านการพูดและการเขียนเพื่อการสื่อความหมายซึ่งผู้เรียนจะต้อง สามารถเขียนหรือบรรยายโดยใช้ภาษาของตนเองในการอธิบายหรือการสรุปเรื่องราวได้อย่างเข้าใจ จากข้อมูลต่างๆ เช่น จากการดูภาพยนตร์ จากการฟังหรือข้อคิดเห็นจากผู้อื่น

ด้านสื่อการเรียนการสอนผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับ ไชยยศ เรื่องสุวรรณได้ ทำการศึกษาวิจัย การใช้สื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนคุณค่าในทุกๆด้านจะต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะพื้นฐานประกอบกันหลายด้าน จากหลักการทั้งหลายที่เกี่ยวกับการใช้สื่อหรือเทคโนโลยีทางการสอนในห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นั้นความปฏิบัติเป็นขั้นตอนดังนี้^๓

๑. หลักการเลือก (Selection) การเลือกสื่อการสอนเพื่อนำมาเกื้อหนุนให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพราะหากครูเลือกสื่อไม่เหมาะสมมาใช้ในการ เรียนการสอนแล้วการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาจไม่บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายการเลือกสื่อ ควรยึดหลักการดังต่อไปนี้

- ๑.๑ สื่อต้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเรื่องที่จะสอน
- ๑.๒ สื่อต้องเหมาะสมกับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
- ๑.๓ สื่อต้องเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน
- ๑.๔ เนื้อหาและวิธีใช้ไม่ยุ่งยากซับซ้อน
- ๑.๕ น่าสนใจทันสมัยและไม่ซับซ้อน
- ๑.๖ เนื้อหามีความถูกต้อง
- ๑.๗ เทคนิคการผลิตดีเช่นเกี่ยวกับขนาดสีเสียงภาพความเป็นจริงและการจูงใจเป็นต้น
- ๑.๘ เป็นสื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน

^๓ไชยยศเรื่องสุวรรณ, เทคโนโลยีการสอน, การออกแบบและพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร :โอเดียนส โตร์, พ.ศ.๒๕๓๓), หน้า ๑๕๗-๑๖๐

๑.๙สามารถนำเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี

๑.๑๐ถ้ามีสื่อการสอนหลายอย่างในห้องเดียวกันให้พิจารณาว่าสื่อใดเหมาะสมที่สุดที่จะให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนได้ดีที่สุดในเวลาอันสั้นที่สุด

ดังนั้นครูจะสามารถเลือกสื่อมาใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นครูจะต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะในเรื่องต่างๆดังนี้

๑. รู้จุดมุ่งหมายของการสอน

๒. จุดมุ่งหมายของการนำสื่อมาใช้

๓. นำมาใช้ในบทเรียน

๔. นำมาใช้ประกอบการอธิบาย

๕. นำมาเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

๖. นำมาสรุปบทเรียน

๗. ต้องเข้าใจลักษณะของสื่อการสอนชนิดต่างๆว่าสามารถสร้างความสนใจให้ความหมายต่อประสบการณ์การเรียนรู้และอื่นๆแก่ผู้เรียนอย่างไรบ้าง

๘. ต้องมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งของสื่อการสอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

๒. หลักการเตรียม (Preparation) การเตรียมเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นหนึ่งในการใช้สื่อการสอนการเตรียมเป็นการสร้างความพร้อมไม่ว่าจะเป็นตัวครูผู้เรียนและสื่อการเรียนการสอนตลอดจนสิ่งแวดล้อมความสะดวกอื่นๆเพื่อให้การใช้สื่อนั้นได้ผลและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

๓. หลักการนำเสนอสื่อ (Presentation) การนำเสนอสื่อการสอนในห้องเรียนคือการใช้สื่อประกอบในระบบการเรียนการสอนการใช้สื่อประกอบในกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ครูจะต้องระลึกลักษณะของสื่อการสอนใดๆที่จะทำหน้าที่แทนครูได้อย่างสมบูรณ์การใช้สื่อในการเรียนการสอนครูจะต้องใช้ให้เหมาะสมกับวิธีการสอนจุดมุ่งหมายจังหวะเวลาจิตวิทยาการเรียนรู้และบุคลิกภาพของครูประกอบการนำเสนอสื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนมีหลักการสำคัญเป็นแนวปฏิบัติดังนี้

๓.๑ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเช่นซักถามอภิปราย

๓.๒ ตอบและอธิบายข้อซักถามของผู้เรียนชี้แนะสาระสำคัญขั้นตอนและข้อเท็จจริงต่างๆที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้

๓.๓ พยายามสำรวจตัวครูเองเสมอในระหว่างการใช้สื่อการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นสีหน้าท่าทางในขณะสอน

๓.๔ ใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีขั้นตอนสอดคล้องกับจังหวะเวลาเนื้อหาตามที่เตรียมและวางแผนการใช้สื่อไว้

๔. หลักการประเมิน (Evaluation) การใช้สื่อการเรียนการสอนนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญอย่าง๓ประการคือครูผู้สอนผู้เรียนและสื่อการสอนดังนั้นการประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้นจึงประเมินจากองค์ประกอบทั้งสามรวมกันเพื่อเป็นแนวทางในการจัดระบบการเรียนการสอนครั้งต่อไป

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนผลการศึกษพบว่าสอดคล้องกับอาจารย์ทิตนา แคมมณีได้ทำการศึกษาวิจัย“ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ”^๔

๑. การวัดผลและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญที่มีส่วนเสริมสร้างความสำเร็จให้กับผู้เรียนและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลจำเป็นต้องมีลักษณะที่สอดคล้องกัน แต่ในการจัดการศึกษาที่ผ่านมากลับมีเหตุการณ์ที่ทำให้ดูเหมือนการสอนกับการประเมินเป็นคนละส่วนกันแยกจากกัน การประเมินผลน่าจะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้สอนได้ข้อมูลที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน แต่กลับกลายเป็นเครื่องมือตัดสินหรือตีตราความฉลาด สร้างความกดดันและเป็นทุกข์ให้กับผู้เรียน ความสำเร็จหรือล้มเหลวของการเรียนรู้ถูกตัดสินในครั้งสุดท้ายของกระบวนการเรียนการสอนโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับผลงานความสำเร็จหรือพัฒนาการที่มีขึ้นในระหว่างกระบวนการเรียนรู้และนอกเหนือจากนั้นกระบวนการที่ใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ในบางครั้งก็ไม่ได้กระทำอย่างสอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการวัดจริงเพราะผู้สอนมักจะเคยชินกับการใช้เครื่องมือวัดเพียงอย่างเดียวคือการใช้แบบทดสอบซึ่งมีข้อจำกัดในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย ดังนั้นเมื่อมีการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้วก็มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปกระบวนการวัดและประเมินผลใหม่ให้สอดคล้องกัน ซึ่งผู้รู้ในวงการศึกษาได้ยอมรับกันว่า แนวคิดในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง

๒. การวัดผลและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนตามสภาพจริง

การวัดและประเมินผลเป็นส่วนสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นเมื่อการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๕ มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ การวัดและประเมินผลจึงต้องปรับเปลี่ยนไปให้มีลักษณะเป็นการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการประเมินผลตามสภาพจริงด้วยประเมินผลสภาพจริงของผู้เรียนมีลักษณะสำคัญดังนี้^๕

๑. เน้นการประเมินที่ดำเนินการไปพร้อมๆกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งสามารถทำได้ตลอดเวลา ทุกสภาพการณ์
๒. เน้นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมแสดงออกของผู้เรียนจริงๆ
๓. เน้นการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
๔. ใช้ข้อมูลที่หลากหลายด้วยเครื่องมือที่หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการประเมินตลอดจนจุดประสงค์ในการประเมิน
๕. เน้นคุณภาพผลงานของผู้เรียนที่เกิดจากการบูรณาการความรู้หลายๆด้าน

^๔ทิตนา แคมมณี,(ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ,) หน้า ๒๘๔

^๕พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒. บทสรุปสำหรับผู้บริหารศึกษาพระปริยัติธรรม ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.),

๖. การประเมินด้านความคิด เน้นความคิดเชิงวิเคราะห์สังเคราะห์

๗. เน้นให้ผู้เรียนประเมินตนเองและการมีส่วนร่วมในการประเมินของผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้สอน

๓. วิธีการและเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงเป็นการประเมินการแสดงออกของผู้เรียนรอบด้าน ตลอดเวลาใช้ข้อมูลและวิธีการหลากหลาย ด้วยวิธีการและเครื่องมือ ดังนี้

๑. การศึกษาวัตถุประสงค์ของการประเมินเป็นการประเมินผู้เรียนรอบด้าน ดังนั้นจึงใช้วิธีการที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การทดสอบบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง การรายงานตนเองของผู้เรียน แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

๒. กำหนดเครื่องมือในการประเมิน เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้เป็นการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนรอบด้านตามสภาพจริงแล้ว ในการกำหนดเครื่องมือจึงเป็นเครื่องมือที่หลากหลายเป็นต้นว่า การบันทึกข้อมูลจากการศึกษา ผลงาน โครงการ หนังสือผู้เรียนผลิต แบบบันทึกต่างๆได้แก่

๒.๑. แบบบันทึกความรู้สึกรู้สึก บันทึกความคิด บันทึกของผู้เกี่ยวข้อง หลักฐานร่องรอย หรือผลงานจากการร่วมกิจกรรม เป็นต้น

๒.๒. แบบสังเกต เป็นการสังเกตพฤติกรรม การร่วมกิจกรรมในสถานการณ์ต่างๆ

๓. แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ความรู้สึก ความคิดเห็น ทั้งตัวผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

๔. แฟ้มสะสมงาน เป็นสื่อที่รวบรวมผลงานหรือตัวอย่างหรือหลักฐานที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ ความสามารถ ความพยายามหรือความถนัดของบุคคลหรือประเด็นสำคัญที่ต้องเก็บไว้อย่างเป็นระบบ

๕. แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือวัดความรู้ ความเข้าใจที่ยังคงมีความสำคัญต่อการประเมินสำหรับผู้ประเมินประกอบด้วย ผู้เรียนประเมินตนเอง ผู้สอน เพื่อนกลุ่มเพื่อน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องกับนักศึกษา

๔. การประเมินผลที่เน้นผู้เรียนตามสภาพจริงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การนำแนวคิดการประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีแนวปฏิบัติดังนี้^๖

๑. ก่อนนำไปใช้ผู้สอนต้องเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการประเมินตามสภาพจริงที่สำคัญที่สุดคือ การศึกษาด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติจริง พัฒนาความรู้จากการลงมือปฏิบัติ

๒. การแนะนำให้ผู้เรียนจัดทำแฟ้มสะสมงาน แฟ้มสะสมงานของผู้เรียนนอกจากจะแสดงพัฒนาการของผู้เรียนแล้วยังเป็นการสะท้อนการสอนของผู้สอนเพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป โดยมีหลักการเบื้องต้นของการจัดทำแฟ้มสะสมงานดังนี้

^๖ ทัศนาศา วัฒนศิริ, ศาสตราจารย์, องค์กรความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, หน้า

๑. รวบรวมผลงานที่แสดงถึงพัฒนาการด้านต่างๆ
๒. รวบรวมผลงานที่แสดงลักษณะเฉพาะของผู้เรียน
๓. ดำเนินการควบคุมกับการเรียนการสอน
๔. เก็บหลักฐานที่เป็นตัวอย่างที่แสดงความสามารถในด้านกระบวนการและผลผลิต
๕. มุ่งเน้นในสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้

๓. ความสำคัญของแฟ้มสะสมงาน คือ การรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนทำให้ผู้สอนได้ข้อมูลที่มีประโยชน์เกี่ยวกับพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลและนำเอาข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนได้เต็มศักยภาพของตนเอง

๕. ประโยชน์ของการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอนมีประโยชน์ในด้านต่างๆดังนี้

๑. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูอาจารย์ ทำให้ครูอาจารย์ทราบว่าผลการสอนของตนเองเป็นอย่างไรและจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น
๒. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนนักศึกษา นักเรียนนักศึกษาจะได้ทราบว่าตนมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนหรือไม่เพียงใดซึ่งจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเอง
๓. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารงานในสถานศึกษาทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอน บันทึกการสอน ที่นำมาสู่การปฏิบัติว่าประสบปัญหาอย่างไรจะได้แก้ไขปรับปรุงอย่างไร
๔. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น ผลการเรียนการศึกษิตตามหลักสูตรเป็นแนวทางในการทำงานและศึกษาต่อ
๕. เป็นหลักฐานด้านการศึกษาของสถานศึกษาในด้านการรับนักศึกษา ผลการเรียนและการสำเร็จตามหลักสูตร
๖. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในด้านผลการเรียนและการสำเร็จการเรียนของนักเรียนนักศึกษา^๗

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๔.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ

^๗ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, หน้า ๑๖๖-๑๖๗

๑. ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ควรสร้างรูปแบบของหลักสูตรการเรียนการสอนให้ชัดเจน ควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้มีเนื้อหาสาระเข้าใจง่ายครูสอนควรศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสอน

๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีกิจกรรมที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน ควรมีแหล่งการเรียนรู้หลักธรรมที่เพียงพอและส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกให้นักเรียน

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนด้านอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน ควรมีสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน และมีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ

๔. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ควรมีการติดตามผลการเรียน มีการวัดผลอย่างสม่ำเสมอและ ควรมีเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยและเพียงพอ

๕.๔.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ คือ

๑. ผลจากการวิจัยทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมากยังพบประเด็นปัญหาที่ควรนำไปปฏิบัติการต่อไป คือเรื่องการบริหารจัดการการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย

๒. ผลจากการวิจัยทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมากยังพบประเด็นปัญหาที่ควรนำไปปฏิบัติการต่อไป คือเรื่องสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย

๕.๔.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร” ในกลุ่มประชากรที่กว้างและหลากหลายมากขึ้นเพื่อเป็นการเปรียบเทียบเป็นแนวทางการพัฒนาอย่างทั่วถึง

๒. ควรเพิ่มการศึกษาวิจัยในด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน ที่จะส่งเสริมแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนจุดด้อย มาเสริมเป็นจุดเด่นตามสมัย

๓. ควรทำการศึกษาวิจัยกระบวนการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่กำลังได้รับผลกระทบจากสภาพปัญหาทางสังคม ปัญหาความรุนแรง ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางครอบครัว ทั้งสิ่งยั่วยู่และอบายมุขต่างๆ

๔. ควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยให้กว้างมากขึ้น นอกเหนือจากการเก็บข้อมูล ด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรม หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความเป็นจริงที่สุด